

Jacqueline Kerkhoffs

Afscheid van een drijvende kracht achter het vmbo

Aan de vooravond van haar afscheid als directeur van SPV een terugblik op de loopbaan van Jacqueline Kerkhoffs: van vmbo-leerling tot een van de belangrijkste stemmen rond de ontwikkeling van het vmbo.

In haar laatste column voor de Vmbo-krant noemt ze zichzelf 'stapelaar pur sang'. Een typering die goed past bij de loopbaan van Jacqueline Kerkhoffs: van vmbo-leerling tot directeur van SPV en jarenlang een van de drijvende krachten achter de ontwikkeling van het vmbo. Achter die indrukwekkende loopbaan schuilt ook een verhaal over lage verwachtingen, én over de vraag wat het met een leerling doet wanneer anderen al vroeg bepalen wat jij wel of niet zou kunnen.

Een andere route

'Dit meisje heeft geen doorzettingsvermogen.' Dat stond op een papiertje dat haar ouders meekregen na de Citotoets. Jacqueline was toen twaalf jaar oud. Waarschijnlijk dyslectisch, al werd dat destijds nooit vastgesteld. Rekenen ging haar goed af, maar foutloos schrijven, lezen en uit het hoofd leren waren moeilijk. Voor de school een reden om haar richting het lhno (de 'huishoudschool') te sturen. "Mijn ouders vonden dat eigenlijk niet passend," vertelt ze, "maar ze kregen te horen: 'U wilt toch niet dat uw dochter ongelukkig wordt op de mulo?'"

Haar basisschool was een katholieke meisjesschool, geleid door nonnen. "Daar gold het idee: 'Elk meisje moet een degelijke moeder en huisvrouw worden.'" In de zesde klas werd de groep gesplitst: een deel ging naar de hbs, een deel naar de mulo en een deel naar

de huishoudschool. Jacqueline kwam in die laatste groep terecht. "Ik voelde wel dat dit niet klopte." Eenmaal op de huishoudschool, die meteen na de zomervakantie door het invoeren van de Mammoetwet lhno ging heten, werd dat gevoel nog sterker. Al vanaf dag één vroegen mensen waarom ze niet op de havo/vwo-school ernaast zat. Een overstap naar de mavo kwam er niet, maar een docent Engels - hij zou later haar collega worden - wees haar op een andere route: eerst het lhno afmaken en daarna doorstromen naar het vhbo, een experimentele opleiding die voorbereidde op het hoger beroepsonderwijs.

Gezien worden

Dat werd haar doel. "Achter in mijn agenda had ik precies uitgestippeld hoe ik verder wilde leren." Goede herinneringen bewaart ze aan haar docent mevrouw de Cloet. Omdat vakken als wiskunde, natuur- en scheikunde niet op het lhno werden gegeven, nam zij Jacqueline tijdens middagpauzes apart om haar alvast bij te spijkeren voor de vhbo-opleiding, waarvan je het eerste jaar móest halen. "Zij gaf me eigenlijk precies de uitdaging die ik miste." Die steun maakte het verschil. "Elke leerling heeft iemand nodig die zegt: 'Jij kunt dit.'"

"De zin 'dat kun jij toch niet' heeft me heel lang achtervolgd", zegt Jacqueline. "Zelfs toen ik al

jaren bij SLO werkte, dacht ik nog regelmatig: 'Dit moet ik niet doen, want dat kan ik waarschijnlijk niet.' Het keerpunt kwam pas toen ze bij SLO werd gevraagd voor een talentenpool voor medewerkers met potentieel. "Op dat moment dacht ik: als andere mensen kennelijk zien dat ik dit kan, waarom geloof ik dat zelf dan nog steeds niet?"

Deze ervaring - onderschat worden en tegelijk weten hoe belangrijk erkenning is - verklaart misschien wel waarom ze zich verbonden voelde met leerlingen in het beroepsonderwijs. "Ik heb nooit gedacht: ik werk met een 'lagere' groep leerlingen. Voor mij waren dat jongeren met talenten die niet altijd gezien werden."

Toch voor de klas

Op het vhbo heb ik echt héél hard leren werken, vertelt Jacqueline. "En ik gedij nog steeds goed bij druk. Dat ga ik na mijn pensioen misschien wel het meeste missen." De vhbo-opleiding duurde drie jaar en was gemoduleerd en praktijkgericht. "Achteraf een prachtige opleiding, die vooroefde in veel ontwikkelingen." Ze maakte lange dagen. Haar wens om een volledig havo-diploma te halen, betekende een extra avo-vak erbij. Ook haar medeleerlingen, allemaal meiden, waren erg ambitieus. Dat bracht een toenmalige docent bij een reünie tot de opmerking: 'Jullie hebben mij verpest voor het onderwijs!', want hij had daarna nooit meer zo'n gemotiveerde groep leerlingen gehad.

Na het vhbo volgde de driejarige pabo. Niet vanuit een onderwijsroeping ("Ik zag mezelf niet voor de klas staan"), maar omdat ze zeker wist dat ze niet de zorg in wilde om daarna te stoppen met werken. Het was de tijd waarin jonge vrouwen bij sollicitaties als eerste de vraag kregen of ze verkering hadden. "Als je 'ja' zei, kon je een baan meestal vergeten." Jonge mannen trouwden en solliciteerden massaal om onder de dienstplicht uit te komen.

Toch kwam ze in het onderwijs terecht: eerst op een lhno-school, later in het vormingswerk voor werkende jongeren en het kmbo. Ondertussen studeerde ze verder, haalde haar MO-akte A en B Orthopedagogiek en studeerde ze algemene pedagogiek. "Ik wilde altijd doorleren en een universitaire studie afmaken. Niet omdat ik precies voor ogen had waar ik uit wilde komen, maar omdat ik voelde dat er méér in zat, en misschien ook wel, omdat ik dat wilde laten zien."

Vrouwelijke vakken

In het vormingswerk zocht ze de ruimte op om veranderingen door te voeren, zowel in het onderwijs als in het werk, bijvoorbeeld effectievere overleggen. Van medewerker werd ze directeur. Toen het kort middelbaar beroepsonderwijs (kmbo) geïntroduceerd werd, greep ze die kans met beide handen aan. Ze ging aan de slag op haar oude lhno-school, met collega's van wie ze vroeger les had, die helemaal niet verbaasd waren haar daar te zien. Via het kmbo kwam ze uiteindelijk terecht bij SLO, waar ze zich ging bezighouden met leerplanontwikkeling, bij het team beroepsonderwijs.

In het vbo-team kreeg ze de 'vrouwelijke vakken' als mode en kleding, uiterlijke verzorging en verzorging toebedeeld, want 'daar had je als vrouw natuurlijk vanzelf verstand van.' Daar begon een lange periode waarin ze betrokken was bij alle grote ontwikkelingen binnen het vmbo, zoals de modularisering van de afdelingsvakken, de invoering van het vmbo, en nog later Vernieuwing vmbo.

Het veld meenemen

Rond 2004 verzocht ze om detachering, om SPV (het samenwerkingsverband van de vmbo-platforms en overlegorgaan voor OCW) te helpen opzetten en professionaliseren, en zo ook dichtbij de plannen rondom het vmbo te zijn. Bij SPV groeide ze – overigens net als in bijna al haar banen – uit tot directeur.

Een prachtige periode, zegt ze. "Vooral vanwege

de combinatie van meedenken over de visie, daar woorden aan geven, en vervolgens ook zorgen dat het echt georganiseerd en uitgevoerd wordt: denken én doen. En dan ook nog in een soms unieke samenwerking, zoals bij de Vernieuwing vmbo; met OCW, SLO, de regiegroep én met grote betrokkenheid van schoolleiders en docenten." Een succesfactor van jewelste: "Ook als je nog niet precies weet waar het heen gaat, moet je het veld blijven informeren, laten meedenken en serieus nemen. Er waren discussies, weerstand en twijfels, maar uiteindelijk ontstond er wel iets waarvan scholen zeiden: 'Dit willen wij zelf.'"

Dáár is ze misschien nog wel het meest trots op: dat grote veranderingen in het vmbo relatief geruisloos konden worden ingevoerd, omdat het veld zich gehoord voelde. Maar ook de snelheid waarmee er vaak door SPV geschakeld werd en wordt, en de relatie van SPV met de vmbo-scholen.

Het vmbo zichtbaar maken

Er valt nog genoeg te verbeteren voor het vmbo, meent Jacqueline. Om maar eens wat te noemen: "Oog en hart van leidinggevend en in brede scholengemeenschappen voor het vmbo-onderwijs. Erkenning dat leerlingen in het beroepsonderwijs anders leren en denken, en met een misschien wel specialistischer programma wel hun diploma kunnen halen, omdat de consequenties van géén diploma

halen enorm zijn. En waarom eigenlijk geen vijfjarig voortgezet onderwijs met een startkwalificatie voor alle leerlingen?"

Wat zou ze nog aan de SPV-collega's of aan het beleid willen meegeven? "Luister vooral naar het veld, naar leidinggevend en docenten. En speciaal voor SPV: bewaak de combinatie van belangenbehartiging én het uitvoeren van grotere projecten, bij voorkeur in samenwerking met het beleid en met de vmbo-scholen. En zorg dat het vmbo onder de radar uitkomt en zichtbaar wordt."

Zo bleef de leerling van wie ooit werd gezegd dat ze geen doorzettingsvermogen had, haar hele leven leren, studeren en bouwen aan onderwijsvernieuwing. De combinatie van drie kinderen, lange afstanden in de auto en fulltime werk liet weinig ruimte voor hobby's. Maar stilzitten past echt niet bij haar. Eén pannetje staat al op het vuur: een eigen onderzoek naar het vmbo.

Lees ook: [Eindeloos doorontwikkelen: in gesprek met Jacqueline Kerkhoffs en Rob Abbenhuis over de Vernieuwing vmbo \(pagina 77-79\)](#)